

SÅ FÖRÄNDRADES VI AV CHRISTER FUGLESANG

Sverige har ett nytt förhållande till rymden sedan astronauten Christer Fuglesang först intog omloppsbana. Nu är han tillbaka på marken och tillbaka i landet. Vad har han betytt för oss, och blev det någon "Fuglesangeffekt"?

Ar 2006 fick Sverige sin första, och hitintills enda, astronaut. Christer Fuglesang hade redan 1992 blivit uttagen tillsammans med fem andra astronautkandidater, och den 10 december 2006, klockan 02:47 svensk tid, kom han till slut att bli den förste svensken i rymden.

Drygt tre år senare, den 29 augusti 2009, var det dags igen. Christer Fuglesang blev uttagen som uppdragsspecialist till Discovery STS-128, och i och med detta uppdrag blev han den ende astronaut som inte varit vare sig ryss eller amerikan som utfört fler än tre rymdpromenader.

Hur många svenskar skulle helt ärligt kunna säga att de inte upplever någon form av stolthet över det faktum att vi har haft en egen astronaut? Antagligen inte särskilt många. Christer Fuglesangs rymdresor väckte givetvis stor uppmärksamhet och fick stor plats i medierna, men vad hände sedan? Var det allt, eller hade Christer Fuglesang lämnat några djupare avtryck efter sig? Har han påverkat svenska folkets förhållande till rymden?

Det tycker Urban Eriksson vid Högskolan Kristianstad, som bland annat jobbar med att hålla visningar i ett mobilt planetarium.

– Ja, jag upplevde en ganska stor skillnad i samband med båda av Fuglesangs flygningar om man jämför med innan han för iväg. Det uppstod ett mycket stort intresse framför allt från skolor, att komma och besöka planetariet.

Urban Eriksson blev även inbjuden till skolorna för att prata om rymden och rymdfart. När det gäller yngre skolbarn kan det vara svårt att avgöra hur mycket Fuglesang kan ha inspirerat till en framtid inom rymdrelaterade yrken, då det som bekant är väldigt många barn som åtminstone vid något tillfälle vill bli astronaut, men beträffande äldre elever på högstadier och gymnasieskolor, anser sig Urban Eriksson kunna se en uppgång i intresset för rymden även där.

– Jag är ofta ute och pratar inför gymnasisternas val till universitetet, och jag tycker att det är fler som är intresserade av att kunna ta steget till att läsa matte och

En selfie med Christer: astronauten blev omringad av beundrare i höst när KTH Rymdcenter invigdes.

FOTO: © HÅKAN LINDGREN

av *Katja Lindblom*

fysik och så småningom astronomi.

Urban Eriksson tror inte heller att det stegrade intresset för rymden är en övergående trend, då det relativt flitigt rapporteras om astronomiska upptäckter i dagens medier, och han tror att så länge medierna fortsätter att upprätthålla och utöka rapporteringarna, så kommer ögonen att hållas öppna vad det gäller astronomi, rymdfart och naturvetenskap.

– Sådant triggas ju verkligen igång intresset hos våra ungdomar, säger Urban Eriksson. Jag tror definitivt att Christer Fuglesang och hans flygningar har gjort ett enormt intryck.

Kristoffer Åberg, som undervisar i fysik på Vialundsskolan i Kumla, menar att Christer Fuglesang definitivt är en inspirationskälla.

– Han är ett bevis på att det går att bli astronaut trots att det är svårt och kräver mycket träning, och dessutom har ju Fuglesang visat att det inte bara är amerikaner som åker upp i rymden.

Leva i rymden

Det handlar egentligen inte bara om rymden, påpekar Kristoffer Åberg. Mycket av det som arbetas med på rymdstationen ISS faktiskt är sådant som i väldigt hög grad rör oss här på jorden. En som håller med om det är Jon-Erik Dahlin vid KTH, som själv kandiderade i ESA:s astronautkampanj 2008–2009 och som sedermera blev antagen som "flight member" i den privata, icke vinstgivande, organisationen Astronauts for hire.

– När jag pratar med människor om rymden och om rymdfärder så är det väldigt många tycker att det är både viktigt och spännande att vi som art lär oss att färdas till andra platser i universum och på sikt lär oss att leva där permanent.

För Jon-Erik Dahlin handlar det både om att få tillbaka sådant som rymden kan ge oss här på jorden – varje satsad krona i rymdverksamhet ger mångfalt tillbaka, säger han – men kanske ändå mer att sprida livet och mänskligheten till andra platser.

REPORTAGE

– Däremot skrivs det relativt lite i svensk dagspress om detta ämne, och rymden kunde gärna få ta mer plats i politiken. Christer Fuglesangs rymdresor har definitivt bidragit till att öka medias intresse för rymdfärder. Risken är förstås att det bara är tillfälligt.

Även Jon-Erik Dahlin tror att en del av Fuglesang-effekten har lett till att fler vill försöka sig på astronautyrket, alternativt rymdturism.

– Men även om inte alla som vill kommer hela vägen dit, så kan en sådan drivkraft bidra positivt på andra sätt. Att rymdfärder syns är viktigt och bidrar till att öka både rymdverksamheternas synlighet och allmänhetens intresse. Samhället behöver att fler unga engagerar sig i matematik, naturvetenskap och teknik för att lösa de enorma utmaningar vår civilisation står inför.

Astronauts for hire samlar människor som vill kunna utföra forskningsuppdrag på framtidens privata rymdfarkoster, förklarar Dahlin.

– Till dags dato har cirka 500 människor färdats i rymden. Inom ett relativt litet antal år – mindre än tio, kanske fem – tror jag att denna siffra kommer att ha dubblats. Och ett antal av dessa kommer definitivt att vara svenskar, säger Jon-Erik Dahlin.

Fuglesang-effekt på svensk rymdutforskning?

Hitintills har vi tittat på den breda allmänhetens uppfattningar om Christer Fuglesangs inverkan på Sveriges rymdintresse, men hur ser det egentligen ut när vi kommer upp till de faktiska yrkes- och forskningsområdena? Sedan april 2013 arbetar Fuglesang på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm där han bland annat ansvarar för masterprogrammet Aerospace Engineering och andra av hans uppgifter går ut på att arbeta med marknadsföring av teknik och rymdforskning.

Har Christer Fuglesang även bidragit till ökad rymdrelaterad forskning på KTH? Enligt fysikprofessor Mark Pearce har man på KTH redan under många år arbetat med rymdforskning i ett brett spektrum. Exempelvis har de forskningsgrupper som arbetar med astropartikelfysik, rymd- och plasmafysik, jordobservationer, rymdfysiologi, högtemperaturselektronik och geodesi.

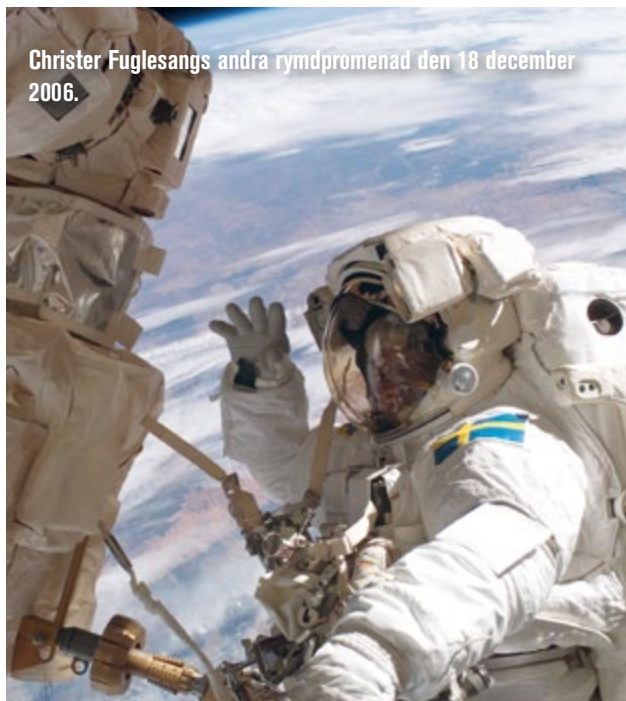
– I många år har KTH-studenter utfört experiment involverande bland annat studentraketsprogrammet REXUS, som organiseras av Rymdstyrelsen och som gick ut på att studera kosmisk strålning, säger Mark Pearce.

Han menar att allt detta har pågått sedan långt innan KTH:s Space Centre utvecklades under Christer Fuglesangs ledning.

– Christer återkomst till KTH har dock hjälpt till att understryka alla dessa rymdrelaterade aktiviteter på KTH, och tillkomsten av rymdcentret i sig har lett till förbättrad kommunikation mellan forskningsgrupperna. Detta är mycket viktigt för framtida projekt, säger Mark Pearce.

Har Sveriges roll i ESA förstärkts sedan vi fick vår förste man i rymden? Har Christer Fuglesangs rymdresor påverkat Sveriges intresse för ESA? Nu har det blivit dags att fråga astronauten själv.

– Nej, det har varit i stort sett oförändrat, säger Christer

Fuglesang. Faktum är att strax efter att jag blev uttagen drog Sverige sig ur rymdstationsprogrammet nästan helt.

De flesta av ESA:s program är helt valfria, och Christer Fuglesang menar att Sverige inte har haft något större intresse av de bemannade rymdprogrammen. Efter astronaututtagningen sjönk Sveriges engagemangsnivå till att hamna längst ned på listan över involverade länder, delvis på grund av det bristande industriella intresset och delvis som följd av ett besparingpåslag från regeringen.

– Det är ofta industriintressena som styr svensk rymdpolitik, säger Fuglesang och tillägger att hade Sverige haft ett sådant lågt engagemang från början hade han nog aldrig blivit utvald som astronaut.

Allas naturliga rymdintresse

När det gäller hur han har påverkat svenska folkets rymdintressen, säger Christer Fuglesang att det är svårt för honom att ge ett objektivt svar, men han tycker sig kunna se ett ökat intresse, men hur djupt det går är svårt att säga.

– Nu har jag varit hemma i Sverige i drygt ett år, och då har jag kunnat se mer av det. Jag tycker att det finns ett större rymdintresse nu än för länge sedan när jag flyttade ut, men det är alltid svårt att avgöra vad som är orsak och verkan.

Emellertid anser han att han har ett visst ansvar att fortsätta uppmuntra till fortsatt rymdintresse och framför allt att se att ungdomar och skolbarn intresserar sig för och lär sig naturvetenskapliga ämnen.

– Rymden är redan så intressant för alla, så det intresset behöver man egentligen inte uppmuntra, men man skall använda det naturliga intresse som alla har för rymden till att visa vikten av naturvetenskap, säger Christer Fuglesang. ★